

Informisani pristanak na sterilizaciju

Olga Jović-Prlainović*

Sterilizacija je hirurški zahvat sa kojim se sterilizant mora izričito saglasiti. Budući da je reč o postupku sa trajnim posledicama na plodnost, od posebne važnosti je da svaki korisnik donese dobrovoljnu odluku zasnovanu na informacijama. Odluka o podvrgavanju ovom metodu uslovljena je okolnostima svakog pojedinog slučaja, nakon razmatranja rizika i koristi od sterilizacije u odnosu na rizik od trudnoće, te dostupnosti i prihvatljivosti drugih kontraceptivnih metoda.

Prilikom odlučivanja o metodi zaštite od neželjene trudnoće, autonomija pojedinca je u centru pažnje, što znači da pojedinac treba da ima pristup informacijama o svim alternativama i mogućnostima za realizaciju odluke. Promovisanje autonomije pojedinaca i zaštita posebno osetljivih grupa ljudi, dobit i umanjenje štete ili rizika od štete u postupku sterilizacije podrazumeva da za dobrovoljni, informisani izbor posebnu pažnju treba posvetiti mladim ljudima, ženama koje nisu rađale, muškarcima koji nemaju potomstvo i korisnicima sa mentalnim problemima, nakon sprovedenog savetovanja o nameravanoj sterilizaciji i dostupnim alternativnim i efikasnim metodama. Zdravstveno stanje korisnika nije uslov koji bi ograničio podobnost osobe za podvrgavanje postupku sterilizacije, osim u slučaju kada rizik od sterilizacije prevazilazi koristi.

Sterilizacija da bi bila dozvoljena mora biti opravdana medicinskim, genetskim ili socijalnim uzrocima.

Primena sterilizacije u kontraceptivne svrhe legitimna je medicinska intervencija u većini savremenih zakonodavstava koja imaju diskreciono pravo da regulišu sprovođenje postupka sterilizacije. Međutim, sterilizacija pojedinih kategorija lica (maloletnici, osobe sa mentalnim invaliditetom, transrodne osobe, pripadnici romske nacionalne manjine), otvara pitanje zaštite reproduktivnog zdravlja osetljivih kategorija lica od nezakonitih praksi u pravnim sistemima pojedinih država. Pravni aspekti

---

* doktor pravnih nauka, redovni profesor Pravni fakultet Univerziteta u Prištini sa privremenim sedištem u Kosovskoj Mitrovici, olga.jovic@pr.ac.rs

sterilizacije odnose se, između ostalog, i na mehanizme zaštite prava svakog pojedinca na dostojanstvo u slučaju povrede prava na samoodređenje. Evropski sud za ljudska prava je u nekoliko predmeta meritorno odlučivao povodom kršenja ljudskih prava pripadnika osetljivih kategorija lica koja su podvrgnuta sterilizaciji, a u kojima je, po mišljenju Suda, došlo do prekoračenja polja slobodne procene od strane države članice SE. U domenu primene polja slobodne procene države nastoje da uspostave ravnotežu između suprotstavljenih javnih i/ili privatnih interesa i konvencijskih prava, shodno uslovu neophodnosti i srazmernosti.

Ključne reči: kontracepcija, pravo na informisanje, pristanak, sterilizacija